

7. SZ. MELLÉKLET

TÖRTÉNÉSZSZEMMEL¹

Az oldalszámok előtt a rovat tematikájának besorolása olvasható.

Alkalmazott rövidítések: Cs=csata, fegyver, háború E=esemény H=hétköznapi M=művész, vagy alkotás	N=nemesi kastély, nemesség S=szimbólumok és politikum T=találmány X= egyéb téma, nehezen besorolható
---	---

S1 8. oldal: *Milyen új eszközökkel erősítette meg egyeduralmát III. Napóleon?*

- III. Napóleon kiáltványa

A bonapartizmus és abszolutizmus különbségeire kérdez rá a feladat, illetve a politikai manipuláció eszközeire. A feladat jó, csak kevés hozzá a diákok számára közölt információ. Nélkülözhetetlen hozzá a tanári magyarázat, vagy plusz forrás megadása.

H1 11. oldal: *Hogyan hatottak a kor háborúi az orvostudomány fejlődésére?*

- festmény

Jó a cím, de a szöveg éppen arról szól, hogy mennyire nem figyeltek a sebesültekre. A feladat újra megismétli a kérdést, amely a szöveg-kép-adatsor alapján nem válaszolható meg.

S2 15. oldal: *Milyen nagyhatalmi szándékok álltak a keleti kérdés mögött?*

- térkép

A forrás szövege kis helyen sok információt akar adni, így sem a törzsanyagból, sem a feladatból nem derül ki egyértelműen, hogy mi volt az összefüggés a San Stefano-i béke és a berlini kongresszus között. Milyen érdekek csaptak itt össze, s mi érvényesült.

S3 18. oldal: *Miért vált a rabszolgaság központi kérdéssé az Egyesült Államokban?*

- brit konzul, filmrészlet, festmény

Itt forrásként jónak tartottuk volna az említett regényből (Tamás bátya kunyhója) vett részletet. Problémás, hogy a tankönyv elfelejtkezik arról, hogy az északi államokban sem járt a rabszolga-felszabadítás az előítéletek megszüntetésével, az emancipációs folyamat évtizedek alatt kezdett megvalósulni.

T1 23. oldal: *Hogyan kapcsolódtak be a fejlesztésekbe a magyar feltalálók és szakemberek?*

- amerikai mérnök, fénykép

A feladat internetes keresést kér, illetve a fizikatankönyvek átnézését. **Közli a téves nézetet arról, hogy Puskás találta fel a telefonközpontot.**

S4 27. oldal: *Milyen célokért küzdött a feminista mozgalom?*

- fénykép

A női munkavállalás, a női emancipáció és a választójogi küzdelmek összefüggései. **Fontos témák és összefüggések, a főszövegben lenne rá szükség.**

S5 32. oldal: *Hogyan került el Japán a gyarmatosítást?*

- japán császár, fénykép

A források érdekesek, a Meidzsi-reformra kérdez rá.

S6 40. oldal: *Önálló zsidó állam alapításának gondolata miatt fogalmazódott meg a zsidóság körében?*

- Herzl, fénykép/Újgenerációs változatban: térkép

A zsidóság megélhetési helyzetére kérdez rá a feladat s az antijudaizmus és antiszemitizmus közötti különbségekre. Miként tettek szert jelentős bevételekre a Rothschildok a waterlooi csata napján? A kérdésre a válasz benne van ismertetett szövegben (spekulációval), viszont számos fontos információ kimaradt belőle: Miért kényszerültek a

¹ Az újgenerációs tankönyvben megjelenő változásokat lila betűszínnel jelezzük.

zsidók azokat a foglalkozásokat, hivatásokat választani, amit választottak, s amely kényszerpályákat később a szemükre vetették.

Az Újgenerációs könyvben e rovatban egy térkép is látható, de nem tartozik hozzá se leírás, se feladat.

N1 43. oldal: *Miért lehetett volna - akár családi keretek között is – megbeszélni a konfliktusokat?*

- fénykép

A szöveg (bonyolult genealógiai ismertető) és kép összevetése internet segítségével. Az antant kialakulásában nem ez a legfontosabb tényező. Szerencsétlen történelemfelfogást sugall a címben feltett (ál)kérdés.

S7 49. oldal: *Mennyire volt széleskörű a passzív ellenállás?*

- Deák Ferenc, rajz

Deák kormányzathoz való viszonyát, a passzív ellenállást kell elemezni a feladatban. Valamint a szöveg alapján – amely a legújabb történelmi kutatásokra hivatkozik, forrás és történész megjelölése nélkül – pont azt kellene megmagyarázni, hogy a köztudat miért tulajdonított ennek olyan nagy jelentőséget.

S8 52. oldal: *Hogyan próbálja központosító törekvéseit megőrizni Ferenc József?*

- februári pátens, októberi diploma

Az októberi diploma és a februári pátens összevetése, valamint egy feladat erejéig kitekintés az áprilisi törvényekre és az olmützi alkotmányra is. A főszövegből kihagyott tartalmak pótlására szolgál ez a *Történészszemmel*, de nem ez a rovat eredeti célja.

E1 57. oldal: *Hogyan értékelte a kiegyezést a történettudomány?*

- Szabad György, Csorba László

Szabad György és Csorba László álláspontjainak összehasonlítása a források alapján. A feladat jó, ha a diákok észreveszik, mikor keletkeztek a források. Kinek az álláspontjait emelték ki a történészek. Ez tényleg gondolkodtat.

S9 61. oldal: *Milyen politikai kérdések álltak a parlamenti viták középpontjában?*

- bihari pontok

Ez a feladat is gondolkodtat, a kérdés, hogy a diák észreveszi-e a támadott intézmények és a berendezkedés közötti összefüggést. Kérdés van még az európai és a magyarországi politikai szerveződésekre, ezek különbségére.

S10 70. oldal: *Milyen vádak gerjesztették a politikai antiszemitizmust Magyarországon?*

- rajz, forrás

Tiszaeszlári ügy kapcsán van kutatási feladat, illetve a külföldi és magyarországi antiszemitizmus összehasonlítása és okainak feltárása.

S11 74. oldal: *Milyen jövőképet képzeltek el néhányan a magyarság számára?*

- Rákosi Jenő

Forráselemzés a feladat. A magyar birodalmi gondolat került egyoldalúan a feladat középpontjába. Nem ütköztetik álláspontjukat olyanokkal, pl. Adyval, akik felismerték a magyar ugart, a nemzetiségi problémákat. A kérdések kevésbé irányulnak Rákosi Jenő szövegének korabeli hatására, inkább arra fókuszálnak, hogy ő miként vélekedett a szabadelvű kormányzásról. „A harmincmillió magyar = probléma nélküli jövő” elképzelésének naivságát a tankönyvi szöveg jelzi. Ha a diák arra kíváncsi, hogy mi az az Országos Nemzeti Szövetség, akkor a neten csak a Pallas Nagylexikon anyagát találja az első oldalon.²

N2 76. oldal: *Miért maradt meg a párbajozás szokása a korszakban?*

- Párbajleírás, rajz

Érdekes és társadalomtörténetileg is fontos leírás, s ehhez kapcsolódó feladatok. Érdekes színfoltja a kornak.

S12 82. oldal: *Miért változott meg a magyarságról alkotott kép Nyugat-Európában?*

Szlovák történészek írásai találhatók a forrásban. A feladatok közt megkérdezik, „*hogyan tekintenek Szlovákiában a csernovai incidensre?*” - korrektebb lett volna, ha tragédiaként vagy sortűzként említik az esetet. Az esetleírásból egyébként nem derül ki, miért elleneztek a szlovákok, hogy felszenteljék a templomot. A tankönyv nem említi azt a

² 2018. február 20.-i állapot

szlovák papot, akit elítéltek a magyar hatóságok „izgatásért”. Dicséretes, hogy foglalkoznak a tankönyvszerzők a csernovai események bemutatásával, amin keresztül érzékeltetni lehetne, hogy a magyarságról alkotott kép megváltozásáért a hibás nemzetiségi politika a felelős, és nem a saját nézőpontból való tájékoztatás. Hisz nem az a lényeg, hogy a csendőrszlovák volt-e, hanem az, miért került börtönbe Hlinka, a templomépítést kezdeményező pap, aki mellett kiállt a falu lakossága.

Ez a feladat is utal digitális tananyagra, ami nem elérhető.

S13 86. oldal: *Miért vált a választójog kérdése központi problémává?*

- osztrák történet és Tisza István

Tisza István politikájának elemzése a források alapján. Hogyan vélekedik a választójogról, miért utasítja el bevezetését? Miként vélekedik a parlamentarizmusról? Milyen eszméhez köthetőek ezek a gondolatok? A választójog szerepéről szóló részből sem derül ki az a fontos tény, hogy ekkor Magyarországon még nyílt választások voltak.

Cs1 88. oldal: *Miért alakult ki az ellentét a Monarchia és Szerbia között?*

- rajz

A 20. századi eseményekből kiindulva teszi fel a kérdést a feladat. A tantárgyközi (földrajz) ismeretek kapcsolódását is feltételezi a diákoknál. A kérdések a 20. század végi és jelenkori helyzetre is vonatkoznak.

S14 95. oldal: *Ki a felelős a háborúért?*

- fénykép és részletes kronológia

Kronológiai felsorolás és a tankönyv korábbi (42. oldali) forrásainak, a szerződések tartalmának felidézése.

CS2 100. oldal: *Milyen politikát folytatott az Egyesült Államok az első világháborúban?*

- Wilson pontjai, fénykép

Szinte egy egész oldalnyi forrás. A feladat is az egész USA háborús tevékenységét szinte önálló feldolgozásnak szánja. Milyen politikát folytatnak 1914-1917 között? Miért lépnek be a háborúba? Wilson 14 pontjának elemzése.

S15 105. oldal: *Miért tudták megőrizni hatalmukat a bolsevikok?*

- Lenin-szöveg, fénykép

A kérdésre a választ a szöveg nem adja meg, hisz az kevés, hogy a vörösök szervezettebbek és hatékonyabbak voltak. Igen hasznos, hogy több elgondolkodtató kérdés kapcsolódik a szöveghez: pl.: „Miért alkalmazott mindkét oldal terrort?”

S16 109. oldal: *Miért nem volt katonai ellenállás 1918 őszén?*

- Linder Béla és Incze Kálmán, Károlyi Mihály - forrásrészletek

Két álláspont ütköztetése a leszerelés mellett és ellen. Károlyi politikája, a honvédő harcok összefüggése.

S17 120. oldal: *Miért vált megszokottá az erőszak a korban?*

- jegyzőkönyv, szemtanú leírása

Nagyon jogos kérdés és érdemes körbejárni, de egyoldalúak a források és a címmel ellentétben a tankönyv leginkább arról értekezik, hogy jelentéktelen méretűnek tekinthető mind a vörös-, mind a fehérterror, a történészek és a közvélemény mégis arról vitázik, melyik a jelentősebb, miközben elfeledett a fekete, azaz a román terror. Két forrás erről szól. A harmadiknak, ami egy pogrom bemutatása, nem adja meg a szerzőjét, pedig forrásként van jelezve. Nincs feladat a forrásokhoz!

A tankönyvi leírás vélhetően e rész tananyagfejlesztőjeként jegyzett Paksa Rudolf nagyon hasznos leírása alapján (<https://atankonyvontul.wordpress.com/2015/12/07/az-eroszak-a-haboru-utani-magyarorszagon/>) született, de annak szerencsétlen összeállításával.

E2 125. oldal: *Miért sikerült Sopron és környékének felülni a békeszerződés határozatait?*

- fénykép, statisztika

Mi vezetett a népszavazáshoz? Máshol miért nem lehetett?

Diákok számára megválaszolhatatlan, hogy ...mikor értek el hasonló sikereket a törökök.

S18 132. oldal: *Hogyan sikerült átmenetileg rendezni a nemzetközi kapcsolatokat?*

Francia – német rendezésre vonatkozó részletes kronológia, s ezek elemzése. A Briand-Kellog-paktum mennyire volt reális - a forrás alapján kell értelmezni. A kronologikus összefoglaló a főszövegből kimaradó információkat próbálja pótolni, nem valódi *Történészszemmel*-koncepció alapján.

S19 136. oldal: *Hogyan alakult az ír kérdés?*

- fénykép

Internetes kutatást vár az angol-ír ellentét történelmi és vallási okairól. Collins szerepe az ír történelemben. Miként rendeződött napjainkra az ír kérdés?

S20 139. oldal: *Hogyan alakult ki a fasizmus?* (A Kísérleti könyvben itt a rovat címe megváltozott: *Történelmi gondolkodás; az Újgenerációban visszakapta az eredeti rovatcímét*)

- Futurista kiáltvány, plakát

A futuristák céljai és eszméi a források alapján, s összekapcsolódásuk a fasizmussal.

S21 143. oldal: *Miben különböztek Trockij és Sztálin elképzelései?*

- 2 fénykép

Fénykép és szöveges forrás alapján. Internetes feladat Trockij 1940 utáni életének utána nézni. Elolvasni az Állatfarm című művet Orwelltől.

X1 150. oldal: *Milyen intézkedéseket hoztak a New Deal idején?*

- statisztika

Felsorolás a forrásban. Ezekből információválogatás: gazdaság működése, pénzügyi szektor, munkanélküliség miért szűnt meg? Netes feladat a Kék Sas akciónak utánanézni.

S22 168. oldal: *Melyik politikai irányzat erősödött meg Köztes-Európában az 1930-as években?*

- 2 fénykép

A térség szélsőjobboldali mozgalmaira vonatkozó leírások, s a kérdések között szerepel, hogy a térségben miért szerves része ezen mozgalmaknak az etnikai és vallási csoportok elleni fellépés.

CS3 173. oldal: *Miért robbant ki a spanyol polgárháború?*

- 2 festmény

Politikai ellentétek az országban. Ezeket hogyan erősítették a szociális problémák és az etnikai törekvések? A baszkok és katalánok helyzetének és álláspontjának utánanézni az interneten.

S23 179. oldal: *Hogyan lett az ország „király nélküli” királyság?*

- 2 fénykép

Miért utasították el a környező országok a Habsburgok visszatérését? Honnan ismerte egymást IV. Károly és Horthy Miklós? Miért gondolta a király, hogy Horthy visszalép? Kik támogatták a kormányzót? (ez utóbbi internetes keresés) Célszerű lenne, ha a főszöveg is tartalmazná a rovatban tárgyalt kérdést.

S24 183. oldal: *Hogyan jelent meg a „keresztény-nemzeti” eszme a társadalmi szervezetekben?*

- 2 fénykép

Mi a vitézi rend szerepe az időkorszakban? Politikai áramlatok az ellenforradalmi időkorszakban? Tömegbázis megszervezésének mikéntjei.

H2 190. oldal: *Mit jelentett a revíziós propaganda a mindennapokban?*

- plakát, fénykép

Székely himnusz szövege, Magyar Hiszekegy, az irredentizmus szerepe.

H3 194. oldal: *Hogyan köszöntek egymásnak akkoriban az emberek?*

- táblázat a megszólításokról

Hibás besorolások, diák számára értelmezhetetlen kategóriák (például VI. fizetési osztály), ugyanakkor tanulságos lenne, ha a korabeli társadalom összképéről bizonyos konklúziókra kérdezne rá.

S25 199. oldal: *Miért nem erősödött meg a baloldal, illetve a szélsőbaloldal a válság hatására?*

- törvény, fénykép

Címével ellentétben csak a baloldaltól esik szó. Hogyan tekintettek a tanácsköztársaság vezetőire? Kikre lehetett még alkalmaznia törvényt? Mekkora erőt képviseltek a két világháború között a kommunisták Magyarországon?

M1 205. oldal: *Miért kerültek szembe egymással a korszak gondolkodói?*

- Illyés, Kovács Imre, Fejtő, törvény

Népi és urbánus álláspontok összefoglalása. Kialakulásuk háttere. Hogyan reagált az államhatalom e mozgalmakra?

S26 225. oldal: *Miért folytatta az ellenállást a német hadsereg?*

- grafikon, 4 fénykép, forrás

A feladatok teljes mértékben internet segítségével oldható meg, hiszen arra kíváncsi, miért nem sikerült az 1944-es merénylet Hitler ellen. Interneten gyűjtsenek adatot, milyen katonai fejlesztések voltak a németeknél. Mi a helyes megoldás arra a kérdésre: *miért volt meglepő ez a látványos technikai-technológiai fejlődés?*

S vita feladat: *mennyire fokozta a németek elszántságát a teljes megadás követelése?* Nem tudni, hogy a németek hogyan értesültek a szövetségesek döntéséről. Információk nélkül nehéz vitatkozni.

S27 230. oldal: *Hogyan történt a visszatért területek beilleszkedése?*

- Márai Sándor

Filmhíradók, indulók keresése a neten, de nem adnak hozzá link címetet. Mit jelentett a gyakorlatban a magyarországi jogrendszer átültetése? Csak internettel vagy előzetes feladatként adható fel, de a filmek megtekintése nélkül nem ér semmit a feladat.

A tankönyvi leírás egyoldalú, a magyar által elkövetett atrocitásokról nem esik szó, de a román kézen maradt területeken élő magyarok elleni fellépésekről sem.

S28 238. oldal: *Milyen tanulságai vannak a holokausztnak?*

5 idézet – szerző nem megjelölve

Lehet a holokausztnak tanulsága? Idézetek elemzését várja, és hogy keressék ki a szerzőket. Ez pontosítandó feladat. „Nézzünk utána, ki volt Rudolf Höss, illetve annak, hogy milyen tevékenységet fejt ki ma az unokája” - szól az internetes feladat. Igen kérdéses, hogy mennyire vannak felkészítve a diákok arra, ha a kuruc.info oldalon találják magukat. Ugyanis az jelenik meg 2. helyen³, ha begépeljük a Höss-unoka szópárt.

S29 243. oldal: *Mit tudott a magyar politikai vezetés a holokausztról?*

- Horthy István nevének visszaemlékezése

Forráskritika gyakoroltatása a naplórészlet alapján, amelynek szerzője Horthy István felesége. Forrásütközésről akkor lehetne beszélni, ha azok is teret kaptak volna, akik nem ennyire elfogultak. A tankönyvi szöveg ellentmondásos.

Cs4 246-47. oldal: *Milyen események történtek az ostrom idején?*

- 2 fénykép, Kovács Imre leírás (nincs megadva pontosan miről), térkép, adatsor

Ez az egyetlen két oldalas *Történelemszemmel* rovat, ami igazából két téma (nyilas hatalomátvétel utáni helyzet is benne van!), de egyetlen, így félrevezető címmel ellátva. A 246. oldal a címről szól, a zárófeladat ahhoz kapcsolódik. Könyvtárban, interneten utánanézni a mindennapi életnek az ostrom idején. Naplórészleteket keresni.

S30 A 247. oldal: A nyilasterrorhoz van egy fénykép a „cipőemlékműről” és egy idézet Kovács Imrétől: *Magyarország megszállása* - visszaemlékezés. Ez utóbbi megértéséhez nem ad támpontot a tankönyv.

A következő két bekezdés az embermentők hősiességéről szól. Feladat, visszaemlékezés-forrás nem kapcsolódik hozzá. Ahogy megérdemeltek volna egy figyelemfelkeltő címet is. Sarkaházi Sárát boldoggá avatták emberségéért, ezt sem említi a könyv. Sztehlo Gábor és társainak beemelése a nemzeti emlékezetbe fontos feladat lenne. A tankönyv ezt nem segíti.

Az utolsó bekezdés a szovjetek által elkövetett erőszakról (azonban ennek súlyának érzékeltetése elmarad) és a malenkij robotra hurcolásról szól. Ezekhez sem kapcsolódik feladat.

³ 2018. március 1.-i állapot